Ю. В. Масюк,
к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0001-6445-806X
Ю. В. Пазюн,
студентка, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-4591-1185

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.20.48

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В РИНКОВИХ УМОВАХ

Yu. Masyuk,
PhD in Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University
Yu. Pazyun,
Student, Dnipro State Agrarian and Economic University

FINANCIAL STRATEGY TO INCREASE THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL ENTERPRISE IN MARKET CONDITIONS

У статті досліджено сутність та ключові характеристики фінансової стратегії, а також особливостей підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства в ринкових умовах. Встановлено, що все більша кількість сільськогосподарських підприємств усвідомлюють необхідність перспективного управління фінансовою діяльністю на основі наукової методології. Форми фінансової стратегії розглядаються як диференційовані складові частини довгострокової фінансової діяльності. Їх виділення з цілісної системи фінансового забезпечення обумовлено потребою врахування особливостей окремих ділянок і об'єктів господарського обороту. Визначено, що фінансова стратегія — одна з частин загальної стратегії економіки сільськогосподарського підприємства, покликана носити по відношенню до неї підлеглий характер і узгоджуватися з її цілями і завданнями. Доведено, що Розробляючи фінансову стратегію для сільськогосподарського підприємства, необхідно враховувати специфічний характер даної галузі, пов'язаний з високим ступенем ризику і невизначеністю зовнішнього середовища, високою залежністю від природно-кліматичних умов і державної фінансової підтримки. Все це вказує на специфічність стратегічного фінансового планування для сільськогосподарських підприємств.

The article examines the essence and key characteristics of financial strategy, as well as the features of improving the efficiency of agricultural enterprises in market conditions. It is established that an increasing number of agricultural enterprises are aware of the need for long-term management of financial activities on the basis of scientific methodology. Forms of financial strategy are considered as differentiated components of long-term financial activity. Their selection from the integrated system of financial security is due to the need to take into account the characteristics of individual areas and objects of economic turnover. It is determined that the financial strategy is one of the parts of the general strategy of the economy of an agricultural enterprise, designed to be subordinate to it and to be consistent with its goals and objectives. It is proved that when developing a financial strategy for an agricultural enterprise it is necessary to take into account the specific nature of this industry, associated with a high degree of risk and uncertainty of the environment, high dependence on climatic conditions and public financial support. All this indicates the specificity of strategic financial planning for agricultural enterprises. Financial strategy, as the most important tool of the financial system, can help the agricultural enterprise to manage uncertainty and smooth out the negative consequences of crisis situations, to quickly transform the already developed financial strategies in case of changing business conditions. In a word — it will allow to develop successfully, and also to increase efficiency of the agricultural enterprise. Summing up the study, we emphasize that in today's unstable business environment, the agricultural enterprise must embark on a qualitatively new path of

development, which is characteristic of a large number of modern business entities. It is important to realize as soon as possible the need to transform internal management and planning processes, which today are the basis for successful business development.

Ключові слова: сільське господарство, сільськогосподарське підприємство, фінансова стратегія, аналіз, ризик, забезпечення, ефективність.

Key words: agriculture, agricultural enterprise, financial strategy, analysis, risk, provision, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах господарювання все більша кількість сільськогосподарських підприємств усвідомлюють необхідність перспективного управління фінансовою діяльністю на основі наукової методології. Ефективним інструментом перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства виступає фінансова стратегія. Фінансова стратегія є необхідним елементом управління, її побудова і проведення не тільки відображають цілі роботодавців, а й характеризують цілеспрямованість керівництва, здатність систематично переслідувати і реалізовувати інтереси сторін управління в фінансово-виробничих процесах. Тому вивчення і використання фінансової стратегії і методів її розробки як механізму підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства є надзвичайно актуальним і практично значимим. Сучасне сільськогосподарське виробництво все в більшій мірі вимагає до себе економічно обґрунтованих підходів, які забезпечать підвищення ефективності виробництва. Рішення багатьох проблем в сільському господарстві неможливо без концентрації і вмілого використання всіх наявних виробничих ресурсів на підприємстві. Особлива роль при цьому повинна бути відведена раціональній взаємодії всіх факторів виробництва шляхом використання науково обґрунтованих методів оцінки економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Серед найважливіших економічних проблем особливої актуальності у ринкових умовах господарювання набуває питання правильного виміру ефективності сільськогосподарського підприємства. Як сама категорія ефективності сільськогосподарського підприємства, так і методика її визначення, вивчені ще недостатньо. Найбільш складним на сучасному етапі є питання про вимірювання ефективності виробництва, її критерії та показники. Зазначене вище свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням проблемних питань формування фінансової стратегії а також підвищенню ефективності сільськогосподарського підприємства присвячувати свої наукові праці такі вітчизняні та закордонні науковці: Танклевська Н.С., Ковальова А.О., Аранчій В.І., Зоря О.П., Бланк І.А., Гриньов А.В., Ястремська О.М., Кириченко О.А., Юрій Т.П., Андрійчук В. Г., Іванько А.В. та ін.

Наукові здобутки вчених стосовно цього питання є вагомими, проте велика кількість проблемних питань вимагає подальших наукових відкриттів.

МЕТА СТАТТІ

Ключовою метою статті є дослідження сутності та особливостей фінансової стратегії сільськогоспо-

дарського підприємства, як інструменту підвищення його ефективності в ринкових умовах господарювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Створення та ефективне використання фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства в сучасних умовах багато в чому залежить від вибору її раціональної форми і змісту, що відповідають ключовій меті довгострокового функціонування відповідної структурної одиниці. Форми фінансової стратегії розглядаються як диференційовані складові частини довгострокової фінансової діяльності. Їх виділення з цілісної системи фінансового забезпечення обумовлено потребою врахування особливостей окремих ділянок і об'єктів господарського обороту. Значною мірою це дає можливість оптимізувати кругообіг фінансових ресурсів з урахуванням специфіки різного рівня стадій і пріоритетних об'єктів відтворювального процесу. Таким чином, підвищується реальність загальної фінансової стратегії функціонування господарюючого суб'єкта, створюються передумови для досягнення її головної мети за рахунок уточнення намічених завдань, а також визначення та використання інструментів та методів їх виконання. Активний пошук результативних економічних інструментів і прогресивних методів їх застосування дозволяє підвищити ефективність фінансового механізму, націленого на успішне виконання стратегічних завдань.

Ми погоджуємося з думкою Танклевської Н.С. та Ковальової А.О. відносно того, що: "фінансування сільськогосподарських підприємств є складним і водночас необхідним елементом для успішного їх розвитку й утримання на конкурентному рівні. Більшість підприємств зіштовхнулися з проблемою нестачі, важкої доступності до всіх видів ресурсів. В умовах диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, засоби виробництва й сировину, аграрним підприємствам важко господарювати й забезпечувати стабільний розвиток і фінансову стійкість галузі. Саме тому розробка фінансової стратегії сільськогосподарських підприємств є основою для вибору альтернативи визначення найкращої спрямованості фінансової діяльності, вибору напрямку організації фінансових відносин як за межами, так і всередині підприємства, та максимальне підвищення вартості підприємства" [1, с. 123].

Розглянемо більш детально погляди різних науковців відносно трактування сутності фінансової стратегії підприємства.

За твердженням Аранчій В.І. та Зоря О.П.: "за своєю економічною природою стратегія фінансового управління об'єднує відповідний підхід до постановки завдань і програмно-цільовий характер своєї реалізації, є

Рис. 1. Місце стратегії фінансової у загальній стратегії сільськогосподарського підприємства

Джерело: сформовано авторами.

найбільш ваговим компонентом економічної стратегії. У цьому проявляється координуюча роль фінансів у системі управління підприємством, де фінансові ресурси займають провідне місце серед матеріальних та трудових ресурсів, оскільки можуть швидко трансформуватись у будь який вид активу" [2, с. 157].

Бланк І.А. в свою чергу зазначає, що: "фінансова стратегія — це фінансовий курс, розрахований на довгострокову перспективу, передбачаючи рішення крупно масштабних задач розвитку підприємства і сприяючи реалізації основній стратегічній цілі — максимізація добробуту власника. Ця головна ціль потребує певної конкретизації із врахування завдань і особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства. При цьому особливу увагу необхідно приділяти моніторингу темпів розвитку власного капіталу, оптимізації його структури з позиції допустимого рівня ризику" [3, с. 48].

Науковці як Гриньов А.В. та Ястремська О.М. наголошують на тому, що: "фінансова стратегія є поєднаним чинником фінансового і стратегічного аспектів управління аграрним підприємством, визначає фінансові цілі на тривалу перспективу, засоби їх досягнення та показники досягнення цілей. Основними завданнями, які розв'язуються в рамках вибору фінансової стратегії, як складової частини управління фінансовими ресурсами, постає дослідження правових основ управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств, характер і законності формування фінансів в ринкових умовах господарювання. При цьому оцінку вихідного стану фінансових ресурсів і фінансових індикаторів аграрного підприємства, є фінансовий аналіз щодо визначення основних шляхів покращення стану" [4, с. 124].

Аналізуючи вищенаведене пропонуємо власне визначення сутності фінансової стратегії, а також її важливості у забезпеченні ефективності сільськогосподарського підприємства. Отже, фінансова стратегія — одна з частин загальної стратегії економіки сільськогосподарського підприємства, покликана носити по відношенню до неї підлеглий характер і узгоджуватися з її цілями і завданнями. Фінансова стратегія сама впливає на формування загальної стратегії економіки підприємства. Це свідчить про те, що основною метою загальної стратегії є: забезпечення високих темпів розвитку економіки і підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства.

Пропонуємо на рисунку 1 розглянути місце стратегії фінансової у загальній стратегії сільськогосподарського підприємства.

Аналізуючи рисунок 1 варто звернути увагу на те, що фінансова стратегія завжди має бути елементом загальної стратегії сільськогосподарського підприємства.

Вивчаючи особливості підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства доцільно звернути увагу на твердження Кириченко О.А., який зазначав, що: "ефективність діяльності підприємств залежить від великої кількості факторів, які умовно можна поділити на внутрішні земля та її якість, трудові ресурси, засоби виробництва, матеріалозабезпеченість, спланованість та налагодженість системи економічної безпеки підприємства та зовнішні, такі як селекційно-генетичний та агробіокліматичний потенціал регіону, законодавча база, державна підтримка фермерських господарств, кредитна система, умови реалізації продукції та матеріально-технічне забезпечення, діяльність інших господарств-конкурентів" [5, с. 70].

У сучасних ринкових умовах господарювання актуальною проблемою покращення ефективності сільськогосподарського виробництва виступає збереження природної та підвищення економічної родючості сільськогосподарських земель, зростання продуктивності сільськогосподарських угідь і тварин, раціональне використання водних ресурсів і всієї навколишнього природного середовища.

Юрій Т.П. наголошує на тому, що: "проведення докорінних реформ в аграрному секторі вплинуло на виробництво валової продукції сільського господарства, розподіл земельних ресурсів України та ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств. Ефективність виробництва є однією з основних компонентів ефективності галузі сільського господарства, що визначається ступенем досягнення тих цілей, які суспільство ставить перед нею. Кінцеві цілі розвитку сільського господарства мають соціальний характер, але їх досягнення відбувається на основі реалізації економічних і технологічних передумов" [6, с. 798].

Як зазначає Іванько А.В.: "економічну ефективність сільськогосподарського підприємства визначають на різних рівнях. Зокрема, виділяють економічну ефективність виробництва, окремих галузей сільського господарства, виробництва в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності, їх об'єднаннях та внутрішньогосподарських підрозділах, виробництва окремих культур, продуктів, послуг, впровадження у виробництво інноваційних технологій. Залежно від цього використовують різні економічні показники. Об'єктивна оцінка економічних процесів і явищ можлива лише в разі правильного застосування методів їх дослідження. Загальний підхід до оцінки ефективності діяльності являє собою досягнення мети господарської діяльності підприємства з найменшими витратами праці" [7, с. 54].

За твердженням Андрійчук В.Г.: "виокремлюються макро, мікро та мезо економічні чинники ефективності

діяльності сільськогосподарських підприємств. До макроекономічних чинників зараховуються: платоспроможний попит, інфляція, відсоткові ставки, обмінний курс національної валюти, динаміка цін, урядові видатки і дефіцит державного бюджету, безробіття, обсяги інвестицій. До мікроекономічних належать чинники внутрішнього середовища підприємства. Найбільш важливими мезо економічними чинниками є внутрішня будова ринку сільськогосподарської продукції та продовольства і характер побудови агропромислових інтеграційних зв'язків" [8, с. 206].

Аналізуючи вищенаведене, важливо зауважити той факт, що ефективність сільськогосподарського виробництва залежить від безлічі факторів. Фактор — це причина, рушійна сила будь-якого процесу, що визначає його характер або окремі його риси. Ці фактори можуть бути взаємопов'язані між собою або перетинатися. У процесі проведення заходів, спрямованих на підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства, можуть використовуватися всі можливі чинники або тільки окремі. Оптимальне поєднання факторів і забезпечує високу ступінь ефективності виробництва. При цьому в кожній конкретній ситуації пріоритетним стає та сукупність факторів, яка дозволяє отримати найбільший економічний ефект.

Нестабільне ринкове середовище і наявність високих ризиків в агробізнесі, призводять до раптових негативних змін фінансового стану сільськогосподарського підприємства і отримання великих збитків, що вказує на необхідність спочатку формувати фінансову стратегію, спрямовану на відновлення підприємства, а тільки після цього, в разі успішної її реалізації, фінансову стратегію розвитку. Перед вибором і розробкою фінансової стратегії необхідно провести детальний фінансовий аналіз, який дозволить визначити, до якого типу підприємств за ступенем фінансової стійкості відноситься аналізований господарюючий суб'єкт.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Підводячи підсумок проведеного дослідження, наголосимо на тому, що в сучасних, нестабільних умовах ведення бізнесу, сільськогосподарське підприємство, має вийти на якісно новий шлях розвитку, який характерний для великої кількості суб'єктів сучасного бізнесу. Важливо, якомога швидше усвідомити необхідність трансформації внутрішніх процесів управління та планування, які сьогодні є основою успішного розвитку бізнесу. Стратегічне бачення можливих фінансових змін, перспектив і загроз дозволить сільськогосподарському підприємству стати більш фінансово незалежним, чітко розуміти цілі та плани подальшого свого розвитку. Розробляючи фінансову стратегію для сільськогосподарського підприємства необхідно враховувати специфічний характер даної галузі, пов'язаний з високим ступенем ризику і невизначеністю зовнішнього середовища, високою залежністю від природно-кліматичних умов і державної фінансової підтримки. Все це вказує на специфічність стратегічного фінансового планування для сільськогосподарських підприємств. Фінансова стратегія, як найважливіший інструмент фінансової системи, здатна допомогти сільськогосподарському підприємству управляти невизначеністю і згладжувати негативні наслідки кризових ситуацій, оперативно трансформувати вже розроблені фінансові стратегії в разі мінливих умов господарюван-

ня. Одним словом — це дозволить успішно розвиватися, а також підвищувати ефективність сільськогосподарського підприємства. Актуальним напрямом подальших наукових досліджень виступає аналіз елементів фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

Література:

1. Танклевська Н.С., Ковальова А.О. Основи формування стратегії фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 7. Ч. 3. С. 123—127.
2. Аранчій В.І., Зоря О.П. Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємства. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2016. № 2. С. 156—159.
3. Бланк І.А. Финансовая стратегия предприятия: учебное пособие. Киев: Эльга, НикаЦентр, 2004. 720 с.
4. Гриньов А.В., Ястремська О.М. Якість формування фінансової стратегії підприємства. Фінанси України. 2006. № 6. С. 121—128.
5. Кириченко О.А. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посіб. Київ. 2010. 480 с.
6. Юрій Т.П. Фактори ефективності сільськогосподарських підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 798—802.
7. Іванько А.В. Регулювання агропродовольчого виробництва: регіональний аспект: монографія. Київ: НЦ ІАЕ, 2008. 230 с.
8. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. Київ: КНЕУ, 2006. 292 с.

References:

1. Tanklevsjka, N.S. and Kovaljova, A.O. (2016), "Fundamentals of forming the strategy of financial support of agricultural enterprises", *Naukovyj visnyk Uzhghorod'skoghho nacional'nogho universytetu*, vol. 7, pp. 123—127.
2. Aranciy, V.I. and Zoria, O.P. (2010), "Financial strategy in the enterprise finance management system", *Visnyk Poltav'skoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 2, pp. 156—159.
3. Blank, I.A. (2004), *Finansovaya strategiya predpriyatiya* [Financial strategy of the enterprise], Nika Centr, Kyiv, Ukraine.
4. Grinev, A.V. and Yastremskaya, O.M. (2006), "Quality of formation of the financial strategy of the enterprise", *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 121—128.
5. Kyrychenko, O.A. (2010), *Upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju* [Management of financial and economic security], Kyiv, Ukraine.
6. Jurij, T.P. (2010) "Factors of efficiency of agricultural enterprises. Global and national economic problems", *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 798—802.
7. Ivanjko, A.V. (2008), *Reguljuvannja aghroprodovol'choghho vyrobnyctva: rehionalnyj aspekt* [Regulation of agro-food production: regional aspect], NC IAE, Kyiv, Ukraine.
8. Andrijchuk, V. Gh. (2006), *Efektynnistj dijalnosti aghrarnykh pidpryjemstv: teoriya, metodyka, analiz* [The efficiency of agricultural enterprises: theory, methodology, analysis], KNEU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2021 р.